

(۹) به مناسبت ۲۹ اردیبهشت امسال (۱۳۸۹)

باری - سخن از آقای دشتی و کتاب ۵۵ بود که در آن زمان مثل همیشه سنگ سیاست انگلیس را بسینه میزد و در اینجا هم در کتاب خود از این اقدام مصدق که تصادفاً با سیاست انگلیس تضادی نداشت بعنوان تنها عامل مثبت وی در آن مجلس یاد میکند . مصدق در اینجا با یک تیر چند نشان زد : اول دولت بیات را که تازه مصدر امور شده بود و برای اولین بار پس از شهریور ۱۳۲۰ دولتی بود که جنبه بیطرفی داشت از انجام هرگونه مذاکرات با نمایندگان دولی که ایران در حال اشغال بوسیله قوای نظامی آنان بود خلاص کرد و دیگر اینکه راه را برای اجرای برنامه طویل‌المدت خود که قطع ید انگلستان از نفت جنوب و ساقط کردن استعمار و طرد نهائی آن از ایران بود هموار نمود . زیرا با ورود دیگران در صحنه

نفتی ایران و کسب منافع توسط آنان (برنامه آینده وی) ملی کردن صنعت نفت مستلزم طرفیت مستقیم با چند قوا و کشور میگردید که خود شرط عقل نبود سوم اینکه دولت بیات همانطور که هنگام اخذ رأی اعتماد در مجلس به مصدق قول داده بود ، میتوانست به آسودگی و با فراغت بیشتر وقت خود را مصروف لغو اختیارات دکتر میلیسپو مستشار امریکائی مالیه و امور اقتصادی نموده و در صورت امکان نسبت به استخراج و فروش نفت هم اقداماتی بنماید .

دولت بیات در مورد اول بلافاصله اقدام نمود و دست دکتر میلیسپو را از مالیه و دارائی کشور کوتاه کرد. این عمل بیات مقبول نظر سیاست انگلیس که دکتر میلیسپو را برای حفظ منافع خود تقویت میکرد نبود و بعلاوه دولت بیات در جلوگیری از سوء استفاده برخی نمایندگان از منافع دولتی و دخالت آنان در قوه مجریه ، درگیریهائی هم پیدا نموده بود . این وضع باعث شد که بر اثر حيله متولیات جناح انگلیسی و مرتجع مجلس از جمله دشتی و سید ضیاءالدین بیات به مجلس کشانده شود و بوعده آنها بامید رأی اعتماد بر تأیید کارهایش ، محافظه کارانه از بیان حقایق و افشاء گری پرهیز کند و صرفاً با اشاره به کارشکنی هائی که هنگام تعیین تکلیف دکتر میلیسپو میشد از کنار قضیه بگذرد و از مخربین نامی نبرد و خود را بلاذفاع و بدون بیان ادعا در اختیار قضاوت (رأی اعتماد) مجلسی قرار دهد که اکثریت آن با افشا شدن اسرار ممکن بود برای حفظ موقعیت و جدا کردن حساب خود (حتی در ظاهر) از کسانی که پرده از کارشان برداشته میشد ، دولت را تأیید کنند . پس دولت بیات پس از چهار ماه در روز ۲۸ فروردین ۱۳۲۴ سقوط کرد و چهل و پنج رأی موافق مصدق و یاران او و فراکسیون حزب توده که نیز خواستار نخست وزیری بی طرف بود وی را حفظ نکرد . آقای دشتی ، یعنی کارگردان اصلی این ماجرا

در کتاب ۵۵ خود سخن از این " حيله پارلمانی " یعنی کشاندن بیات به مجلس برای رأی اعتماد میراند (صفحه ۲۱۴) و اضافه میکند که:

" این بازی پارلمانی سخت بر طبع دکتر مصدق گران آمد و چنان "
" بر آشفت که تصمیم گرفت با نخست وزیری مرحوم صدر "
" (صدرالاشراف) که اکثریت وی را بجای مرحوم بیات برگزیده "
" بود مخالفت کند "

و اضافه میکند که مصدق اقلیت را به ابسترکسیون کشانید و کار مجلس را فلج کرد و کشور را دچار بحران نمود و علت این اقدام مصدق را تلویحا خویشی با بیات وانمود میکند . تاریخ مملکت خوشبختانه هنوز زنده است و صورت مذاکرات مجلس و جراید وقت گویای حقیقت اند اولاً جانشین بیات حکیم الملک بود که مصدق هنگام طرح برنامه دولت وی فقط مبادرت به دلایل سقوط دولت بیات و افشای برخی حقایق و بررسی برنامه دولت و خاطر نشان کردن مشکلات کشور نمود که سخنان وی منجر به تعیین یک هیئت پنج نفری از نمایندگان مجلس شد تا سوء استفاده ها را بررسی و به مجلس گزارش دهند و بالاخره چون ترکیب کابینه را نمیپسندید از دادن رأی اعتماد خودداری کرد . به مصداق اینکه " ممت نمونه خروار است " سایر مطالب کتاب ۵۵ و نوشتجات آقای دشتی و امثال او هم باید بهمین شکل تحریف شده و بی اعتبار تلقی گردد . بلی ، مصدق با کابینه صدرالاشراف که مدتها بعد برخلاف قانون و بر اثر توطئه ای بدون حضور حد نصاب لازم از مجلس رأی تمایل برای نخست وزیری گرفته بود مخالفت کرد و اقلیت مجلس هم برهبری او از حضور در مجلس امتناع کرد تا مجلس ایران از طریق این ابسترکسیون برای تشکیل جلسه اکثریت پیدا نکند و با دادن رأی اعتماد به کسی که در دوران استبداد صغیر قاضی دادگاه باغشاه بود لکه ننگی در

تاریخ خود باقی نگذارد . (چون ادامه ابسترکسیون بخاطر منافع عمومی کشور و وخامت اوضاع صلاح نبود ، مجلس تشکیل شد و بالاخره دولت صدر علی رغم میل مردم و افکار عمومی با طرح برنامه خود موفق به اخذ رأی اعتماد از اکثریت مرتجع گردید و این دولت بیش از ششماه دوام نکرد و بعلت پایداری و مخالفت های اقلیت دیگر از قدرت و اعتباری که بوسیله آن بتواند برنامه های استعماری را اجرا کند برخوردار نبود .)

دستی ها باید بدانند که مصدق تابع ضوابط بود و نه روابط . بلی مخالفت مصدق با حکومت صدرالاشراف بهمان علل بود که با وزارت فروغی ووثوق الدوله مخالفت کرد و بهمان دلیل بود که در مقام معاونت وزارت دارائی مانع تأدیه مطالبات امیر بهادر جنگ گردید . مصدق میدانست و قبول داشت که اگر کسی در زندگانی اجتماعی خود دچار اشتباه یا لغزشهایی شد همین شخص ممکن است در شرایط مساعد با خدماتی جبران مافات کند و مورد عفو ملت قرار گیرد ، ولی هیچگاه حاضر نبود با خائینی که در مقامات حساس در حساسترین لحظات تاریخ کشور با چشم باز لطمات جبران ناپذیری به منافع مردم وارد آورده و حقوق ملت را پایمال کرده اند ، مماشات کند . کما اینکه بخاطر رعایت اصل مکافات و مجازات حاضر به قبول همکاری هیچیک از همکاران و مشاورین نخست وزیر قبل از خود ، سپهبد رزم آرا نشد و این تحریم را به علما و فضلا و فلاسفه و یا به اصطلاح امروز "تکنوکرات" هائی که مدعی بودند خدمتشان دور از سیاست بوده است نیز تعمیم داد . زیرا رزم آرا مهره جدید سیاست انگلستان بود که او را برای ایجاد یک ثبات سیاسی استعماری جدید و یک دوران دیکتاتوری دیگر بمیان آورده بودند .

(یازده)

با استعفای مشیرالدوله پیرنیا سردار سپه نخست وزیر شد و چون مصدق این پیش آمد را مقدمه استقرار دیکتاتوری مطلق میدانست از قبول وزارت در کابینه وی امتناء کرد و چون انتخابات در جریان بود از طرف اهالی تهران بنمایندهای دوره پنجم مجلس شورای ملی انتخاب شد .

قبل از ورود به وقایع پارلمانی دوره پنجم و ششم مجلس بی مناسبت نیست که نذری از کارها و خدمات علمی مصدق و کتب و رسالاتی که قبل از ورود به پارلمان در دوران تحصیل در اروپا و پس از آن بهنگام عمل در ایران علاوه بر آنچه که قبلاً ذکر شده نوشته است بپردازیم.

۱) مدارک حقوق اسلامی و وصیت در مذهب شیعه که بعنوان تز دکتری وی در سال ۱۹۱۴ میلادی در پاریس منتشر شد و بعدها ترجمه مختصری از آن بفارسی در تهران پراکنده گردید .

۲) مسئولیت دولت برای اعمال خلاف قانونی که از مستخدمین دولتی در موقع انجام وظائفشان صادر میشود وقاعده عدم تسلیم مقصرین سیاسی (دو رساله که بزبان فرانسه در پاریس منتشر شده است) .

۳) حقوق پارلمانی در ایران و اروپا (۲۰ بهمن ۱۳۰۲) .

۴) اصول و قواعد و قوانین مالیه در ممالک خارجه و ایران (۱۵ آبان ۱۳۰۴) .

بمنظور تنویر و تجهیز افکار در جهت دفاع و حفاظت از قانون اساسی و حقوق سیاسی و اقتصادی ملت ایران و بسط و توسعه امور مالی و اقتصادی کشور مصدق بکارهای علمی بخصوص در زمینه های حقوقی علاقمند بود و بهمین علت با اشتیاق تدریس در مدرسه سیاسی را شروع نمود و مبادرت به نوشتن کتب و رسالاتی کرد. نطق های پارلمانی را طوری تهیه میکرد که

برای نسلهای آینده آموزنده باشد بطوریکه مجموعه سخنرانیهای وی تاریخ زنده و آموزنده ای است از تلاشهای مردم ایران برای آزادی و رهائی از قید و استعمار، تحلیل و بررسی صحیح و دقیق آن، سرمشق و راهگشای ارزنده ای برای نسلهای مبارز و آزادیخواهان جوان این سرزمین خواهد بود. در این سخنرانی ها عمده مسائل سیاسی و اقتصادی و اجتماعی ایران بطور دقیق بررسی و براساس آمار و ارقام و جوانب علمی و تاریخی بصور مختلف شکافته شده است: این بیانات اکثراً باشکال مختلف در گذشته جمع آوری و منتشر شده است. صورت این مجموعه های گرانبها که متأسفانه در حال حاضر بسیار نایاب میباشند بقرار زیر است:

(۱) دکتر مصدق و نطق های تاریخی او در دوره پنجم و ششم تقنینیه گرد آورنده حسین مکی که در تهران بسال ۱۳۲۴ توسط انتشارات محمدعلی علمی منتشر شد.

(۲) سیاست موازنه منفی در مجلس چهاردهم - نگارش حسین کی استوان مدیر روزنامه مظفر که در تهران، جلد اول ۱۳۲۷، جلد دوم ۱۳۲۹ توسط انتشارات روزنامه مظفر پراکنده گردید.

(۳) نطق ها و مکتوبات دکتر مصدق در دوره پنجم و شش و شانزدهم مجلس و در دوران نخست وزیری و هنگام تلاش برای تشکیل جبهه ملی سوم که فعلاً از سال ۱۳۴۶ تاکنون در هفت مجلد توسط انتشارات مصدق در پاریس بفارسی منتشر شده است.

(۴) مجله روشنفکر و روزنامه صرصر نیز جریان محاکمات را بصورت کتاب در همان سال انتشار دادند.

او به نشر علم و دانش در طول حیات خود کمکهای مادی و معنوی کرد: کتاب ها و نشریات خود را بطور رایگان در دسترس مردم قرار میداد و از محل

حقوق خود در مجلس ششم مبادرت به انتشار و بخش رایگان کتاب تمدن قدیم تألیف فوستل دوکولانژ فرانسوی که توسط استاد نصرالله فلسفی ترجمه شده است نمود (سالنامه پارس ، ۱۳۱۰ ، صفحه ۱۴۲) . کتابخانه شخصی خود را به دانشکده حقوق هدیه کرد و حقوق خود را در دوره چهاردهم مجلس برای خرید کتاب به آن دانشکده داد و برای کتابهای خود غرفه خاصی نخواست :

ادامه دارد . . .